

Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio a cura di Mons. Marek Jędraszewski, Arcivescovo Metropolita di Łódź, don Jan Słowiński, Facoltà Teologica dell'Università di Poznań, Poznań: Arcidiocesi di Poznań 2013, ss. 599, ISBN 978-83-87487-79-9.

Księga pamiątkowa dla uczczenia ks. kard. Zenona Grocholewskiego z okazji 50-lecie święceń kapłańskich (2013) i jego 75 rocznicy urodzin (2014) została bardzo okazale wydana, na modłę albumu w formacie A4, na kredowym papierze, dzięki czemu nie tylko druk jest bardzo czytelny, ale także pięknie wyszła dołączona do tekstów dokumentacja fotograficzna: 19 zdjęć ilustrujących bieg życia ks. kardynała. Prezentujący ten piękny tom w „Studiach Teologiczno-Historycznych Śląska Opolskiego” zwróci uwagę na ciekawe wyklejki okładek przedstawiające XVII-wieczne plany miast, z którymi związane jest życie i praca ks. kardynała: przednia przedstawia plan Poznania z 1617 r.: *Posnania elegans Poloniae in finibus Silesiae Civitas* („Poznań wytworne miasto Polski w granicach Śląska”), a na tylnej jest bardzo czytelny plan miasta Rzymu z 1640 r.: *Roma (veduta nord)*.

Księgę przygotował Wydział Teologiczny Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, redaktorami są metropolita łódzki ks. abp Marek Jędraszewski oraz ks. dr Jan Słowiński z poznańskiego Wydziału Teologicznego, wydawcą zaś Kuria Archidiecezjalna w Poznaniu.

Otwiera księgę list papieża FRANCISZKA z 18 kwietnia 2013 r. i notka dedykacyjna papieża BENEDYKTA XVI z 28 maja 2013 r. Do *Tabula gratulatoria* (s. 29–31) wpisało się 91 osób, wśród których znajdujemy trzech kardynałów i 45 biskupów, wojewodę poznańskiego, przełożonych generalnych kilku zakonów, rektorów siedmiu uniwersytetów. Księga zawiera 56 rozpraw, studiów i przyczynków w językach angielskim, włoskim, niemieckim i francuskim, nie ma ani jednego artykułu w języku polskim, a jedynym tekstem polskim jest tłumaczenie listu papieża Franciszka (s. 12–13). Księga jest więc adresowana do zagranicznego czytelnika. Autorzy tekstów to rzymscy współpracownicy ks. kardynała, jego przyjaciele i szerokie grono przedstawicieli uczelni kościelnych i wydziałów teologicznych przy uniwersytetach państwowych, które poczuwają się do szczególnej wdzięczności wobec niego jako prefekta rzymskiej Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej i współorganizatora nowych wydziałów teologicznych przy uniwersytetach państwowych. Każdy artykuł poprzedzony jest notką biograficzną o autorze podaną w języku, w którym napisany jest artykuł, więc zapewne napisaną przez niego samego, i jego zdjęciem.

Podawane zwykle na początku ksiąg pamiątkowych kalendarium życia honorowanego tutaj zastąpione jest passusem biograficznym w liście papieża Franciszka oraz tekstem ks. abpa M. Jędraszewskiego (s. 9 i 35–41). Przytoczmy najważniejsze daty, fakty i „stacje” życia ks. kardynała. Urodzony 11 października 1939 r. koło Pniew w Wielkopolsce, przyjął święcenia kapłańskie 26 maja 1963 r. po stu-

diach w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu. Pracował trzy lata w parafii Chrystusa Odkupiciela w Poznaniu i w 1966 r. został skierowany na studia kanonistyczne do Rzymu. Tu w Uniwersytecie Gregoriańskim uzyskał licencjat z prawa kanonicznego uhonorowany złotym medalem Uniwersytetu, a w 1968 r. obronił tezę doktorską z wyróżnieniem. W 1972 r. rozpoczął pracę w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej, został jego sekretarzem, a wiosną 1982 r. powołany został do zespołu dla końcowej redakcji Kodeksu Prawa Kanonicznego promulgowanego w 1983 r. Mianowany biskupem tytularnym Acropolis przyjął sakrę 6 stycznia 1983 r. i przy tej okazji otrzymał od papieża JANA PAWŁA II krzyż pektoralny kard. PIETRO GASPARRIEGO — redaktora pierwszego Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. 5 października 1998 r. ustanowiony został prefektem Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, w roku następnym prefektem Kongregacji Edukacji Katolickiej (Seminariów i Instytutów Naukowych), a w 2001 r. powołany został do kolegium kardynalskiego. Był wielkim kanclerzem Uniwersytetu Gregoriańskiego, prowadząc tam zajęcia dydaktyczne, jak również w Uniwersytecie Laterańskim i w Studium Rotalnym.

Teksty zamieszczone w księdze pamiątkowej podzielone zostały na trzy grupy tematyczne:

- 1) W pierwszej zebrano artykuły dotyczące życia i pracy parafialnej i kurialnej ks. kardynała. Zamieszczono tu więc m.in. szkice ks. bp. S. NAPIERAŁY o poznańskim arcybiskupim seminarium (s. 49–53) i ks. bp. G. BALCERKA o pracy wikariuszowskiej ks. Zenona w poznańskiej parafii (s. 43–47); są krótkie, ciekawe rozprawki o jego biskupiej diecezji tytularnej Agropoli we Włoszech, na południe od Salerno (ks. R. RYBACKI, s. 73–76) i o rzymskim kościele kardynalskim *San Nicola in carcere* (G. MARINA, s. 79–82). Inne odnoszą się do tych instytucji, z którymi związany był ks. kardynał: ks. J. Słowiński pisze o Studium Trybunału Roty (s. 63–70), ks. P. MALECHA o rytmie pracy Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej i roli ks. kardynała (s. 85–92). Samej osobowości ks. kardynała dotyczą teksty ks. bp. I. DECA (s. 94–101: *Vir bonus et sapiens, dicendi peritus*) i przewodniczącego Towarzystwa H. Cegielskiego w Poznaniu MARIANA KRÓLA (s. 117–120), a także studium ks. PH.J. BROWNA o stanowisku ks. Grocholewskiego wobec obrony uprawnień osobowych (s. 135–139).

Redaktorzy w układzie tekstów tej części księgi kierowali się ich treścią i chronologią życia, natomiast w obydwu następnych ułożono je w układzie alfabetycznym według nazwisk autorów. Zebrano tu studia dotyczące obydwu dziedzin zainteresowań ks. kardynała: jako prefekta kolejno Trybunału Sygnatury Apostolskiej, a potem Kongregacji Edukacji Katolickiej. Są więc zagadnienia prawa kanonicznego (część II) oraz problemy kościelnych i katolickich szkół wyższych i uniwersytetów, jak i wydziałów teologicznych przy uniwersytetach państwowych (część III).

- 2) Poszczególni autorzy poruszają szczegółowe trudne, lub nowe zagadnienia prawnokanoniczne. W tej części są najliczniej reprezentowani autorzy polscy, więc profesorowie KUL, UKSW czy poznańskiego Wydziału Teologicznego: ks. G. DZIERŻON pisze o sposobie odwoływania i uchylania wcześniejszych praw i ustaw kościelnych (s. 170–176), ks. W. GÓRALSKI przedstawia życie i posługę kapłańską, jak widział ją w swoim liście skierowanym w 1936 r. do kapłanów archidiecezji warszawskiej ks. kard. ALEKSANDER KAKOWSKI (s. 195–203), ks. J. KRUKOWSKI mówi o zasadach funkcjonowania i wykonywania administracji kościelnej (s. 205–212), ks. B. NOWAKOWSKI rozważa kwestię nierozzerwalności małżeństwa w przypadkach małżeństwa sakramentalnego i niesakramentalnego (s. 241–250; podobną problematyką omawia kard. R.L. BURKE, s. 140–152), ks. H. STAWNIAK omawia kwestię inkardynacji duchownego katolickiego do diecezji lub instytutu kościelnego (s. 272–281), wreszcie ks. L. ŚWITO pisze o zarządzaniu mieniem kościelnym (s. 283–287).
- 3) Najobszerniejsza jest część III. Zamieszczono tu teksty 27 autorów. Znajdujemy więc rozbudowane, ciekawe studium o postsekularnym społeczeństwie charakteryzowanym jako postmoderna, jako społeczeństwo konsumpcyjne (autorem jest A. MARGA — rumuński minister Edukacji Narodowej w 1997 i 2000 r., wykładowca na uniwersytetach w Erlangen, Münster i Frankfurt, s. 425–448) i w tym kontekście ks. bp W. MERING charakteryzuje pokolenia polskich alumnów na przykładzie seminarium we Włocławku (s. 461–479). Cała grupa artykułów dotyczy wyższych uczelni kościelnych i uniwersytetów, więc ks. G. MONTINI pisze o osobowości prawnej uniwersytetów katolickich (s. 233–238), H.M. VAN OORSCHOT o trudnych sprawach uniwersytetu w Nijmegen, które także ks. kard. Grocholewski musiał podjąć (s. 481–486); ks. bp M.S. SORONDO, kanclerz Papieskiej Akademii Nauk, przedstawił jej historię, naturę i cele: ma swój początek w czasie pontyfikatu papieża KLEMENSA VIII w 1603 r., wznowił jej działalność papież PIUS IX w 1847 r., a PIUS XI dał jej dzisiejsze imię i własną siedzibę (s. 513–520). Historyczny aspekt mają studia o dziejach przygotowania kandydatów do kapłaństwa i do pracy katechetycznej: kard. W. BRANDMÜLLER pisze o kształceniu kandydatów do kapłaństwa w średniowieczu (s. 343–350), ks. J. MYSZOR o ich przygotowaniu w diecezji wrocławskiej w latach 1742–1811 (s. 473–479), ks. R. TYRAŁA wskazał na znaczenie muzyki w seminaryjnym studium teologicznym (s. 575–581), ks. J. SZPET pisze o przygotowaniu katechetów na terenie Polski, przywołując dyrektorium katechetyczne Episkopatu Polskiego oraz dokument XIII synodu generalnego biskupów (s. 549–555).

Wyliczenie autorów i tematyki ich prac wskazuje na wielkie bogactwo poruszanych problemów przedstawionych przez bardzo kompetentnych autorów. Korzystanie z tych tekstów utrudniają dwie okoliczności. Pierwsza to sposób wydania tej

księgi pamiątkowej w postaci albumowej, co czyni ją bardzo nie operatywną, trudno z niej korzystać i trudno też przechowywać w prywatnym zbiorze. Druga to brak streszczeń w języku różnym od języka artykułu. Bardzo przydatny byłby także choćby tylko spis treści w języku polskim, a wręcz nieodzownym przygotowaniem dla naukowego wykorzystania takiej księgi są skorowidze, przynajmniej indeks osób i nazw geograficznych. Byłoby to ogromnym ułatwieniem w wykorzystaniu ciekawych treści.

Podkreślmy na koniec, że dzięki tej księdze kilku bardzo kompetentnych ludzi zostało sprowokowanych do napisania szkiców o mniej znanych zagadnieniach, ujmujących je bardzo syntetycznie, jak np. historia Papieskiej Akademii Nauk, przygotowanie kandydatów do kapłaństwa w średniowieczu czy szczegółowe problemy prawnokanoniczne, jak „rozerwalność” nierozzerwalnego związku małżeńskiego, zasady wykonywania administracji kościelnej lub inkardynacji do diecezji. Przede wszystkim jednak księga ta przybliżyła nam człowieka z grona bliskich współpracowników świętego papieża Jana Pawła II, jedną z wielkich postaci Kościoła polskiego w ważnych organach centralnych Kościoła.

Ks. Kazimierz Dola